

Nr 353.

Af herrar **Rydén** och **Christiernson**, *i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation af navigations-skolorna.*

Sedan Riksdagen förra året afslagit den kungl. propositionen angående omorganisation af navigationsskolorna i riket, tillkallades 4 sakkunnige, nämligen herrar generalmajor Wrangel, ledamoten af Riksdagens 2:a kammare skeddsredaren Lundgren, föreståndaren för navigationsskolan i Malmö Björling och sjötekniska bitrådet hos kommerskollegium, sjökaptén Bjarke. Dessa sakkunniges förslag, som utförligt relateras i den kungl. propositionen till årets Riksdag, var färdigt vid slutet af förra året.

Märkligt och glädjande var, att dessa sakkunniges förslag i nästan alla hufvudpunkter nära nog öfverensstämde med de önsknningar, som från sjöfartens målsmän uttalats i den föreliggande viktiga frågan. Så var, för att nämna en del hufvudpunkter, antalet skolor och de platser, där navigationsskolor böra finnas inrättade, fullkomligt i enlighet med dessa önsknningar, likaså föreståndarnes och lärarnes löner, organisationen i en del viktiga detaljer, rörande fördelningen af vissa ordinarie lärares tjänstgöringsskyldighet i sjökaptens- och skeppareklasserna, tillsättandet af särskild examensförrättare i första och andra maskinistklasserna, förslaget angående föreståndaren som examensförrättare i skeppareklassen och ordinarie läraren i tredje maskinistklassen etc. etc.

Så mycket större blef öfverraskningen då den kungl. propositionen kommit på bordet. En genomläsning af densamma visar nämligen, att Kungl. Maj:t i tre af ofvannämnda viktiga hufvudpunkter, nämligen i fråga om skolornas antal och föreståndares och lärares löner samt i fråga om den viktiga detalj i skolornas organisation, som berör vissa lärares undervisningsskyldighet i sjökaptens- och skeppareklasserna, haft en från de sakkunnige betydligt afvikande och i den tredje punkten rent af

motsatt mening, som tydligen i viss mån dikterats af det yttrande, som »ämbetsverken» — marinförvaltningen och kommerskollegium — afgifvit öfver de sakkunniges förslag.

I detta yttrande, citeradt midt på sidan 31 i den kungl. propositionen, läses följande inlägg: »Jämväl ämbetsverken utgå från att i enlighet med Riksdagens uttalade uppfattning en inskränkning af antalet navigationsskolor bör äga rum, men detta bör gifvetvis icke ske i sådan omfattning, att därigenom en effektiv navigationsskoleundervisning försvåras eller omöjliggöres.»

För hvarje sakkunnig person står det klart, att »en effektiv navigationsskoleundervisning» uppnås just genom en koncentrerings af navigations-skolorna till några få praktiskt och modernt organiserade läroverk, målmedvetet ledda af kompetenta och för ett sådant chefskap lämpliga personer, men »ämbetsverken» synas som af det föregående framgår, vara af en motsatt åsikt.

Därefter uttala »ämbetsverken» nödvändigheten af att i en navigations-skola högst 24 elever böra få förekomma i samma klass jämte skäl härför, och är detta uttalande jämte skälen för detsamma fullt riktiga. De nya klasser, som med anledning häraf — enligt ämbetsverkens åsikt — böra tillkomma, kunna naturligtvis inrättas i de af de sakkunnige föreslagna 5 skolorna: Stockholm, Göteborg, Malmö, Härnösand och Kalmar. Sedan stadsfullmäktige i dessa städer afgifvit förbindelse att för framtiden underhålla lokaler för ändamålet, så följer däraf enligt det sunda förnuftet, att de också äro skyldiga att utvidga dessa, om parallellklasser inrättas i skolan, en sak, hvarpå de från början måste vara beredda, ty eljest hafva de endast till bokstafven iklädt sig den förbindelse, hvarom ofvan är nämnt.

Att således bibehålla ett par små navigationsskolor endast på grund af ofvannämnda anledning vore oklokt och skulle i hög grad förhindra och icke befordra — enligt ämbetsverkens åsikt — en effektiv navigations-skoleundervisning, hvilket i synnerhet framgår däraf, att dessa »småskolors» organisation skulle blifva helt annorlunda än de andras, hvarigenom det gamla systemets många brister skulle komma att kvarleva, och således den navigationsskolereform, som åsyftas och som stått på dagordningen i 15 år, mer eller mindre förfuskas.

Ämbetsverken förorda därefter Gäfle och Västervik såsom särdeles lämpliga för de på dessa platser befintliga »småskolornas» bibehållande, men de skäl, ämbetsverken anföra, sakna helt och hållet reell innebörd, i synnerhet hvad Västervik angår. Sjöfarten i denna stad är nästan lika med noll, inga verkstäder eller varf finnas och skolans utmärkta

instrumentksamling och öfriga undervisningsmateriel tillhör staten och icke staden och kan således med fördel flyttas till en af de större skolorna, som däraf äro i behof.

Hvad Gäfle angår, så är denna stad onekligen en af rikets större sjöfartsstäder, men Hälsingborg är ännu större, och om denna stad får undvara egen navigationsskola, så bör detta äfven gå för sig för Gäfle, i synnerhet som antalet personer, som välja sjöfartsyrket i Gäfletrakten, är försvinnande litet mot samma antal i Hälsingborgs- och andra trakter på vår långsträckta kust.

Att Gäfle liksom Västervik har eget navigationsskolehus bör icke inverka på frågans afgörande, ty nog finnes i så pass stora städer som de nu nämnda användning härför för andra ändamål. Att navigations-skolan i Gäfle haft många elever de senare åren — i synnerhet sådana från södra Sverige — är icke skolans förtjänst. Dessa elever hafva helt enkelt ansett Gäfle skola särdeles lämplig som undervisningsanstalt i navigation, emedan enligt deras åsikt examen vid nämnda skola, i synnerhet sjökaptensexamen, var lättare att aflägga än vid skolorna i deras hemorter.

Bibehållandet af dessa två »småskolor» skulle för rikets sjöfart icke medföra några som hälst fördelar annat än rent lokala.

Nackdelarne däremot skulle, som vi ofvan sökt visa, blifva både många och stora.

Ämbetsverken gå därefter in på en kritik — omnämnd å sid. 35 i den kungl. propositionen — af vissa af de sakkunniges förslag rörande undervisningens ordnande i sjökaptens- och skeppareklasserna — den af oss omnämnda viktiga hufvudpunkten nr 3 — och då denna kritik visar, att ämbetsverkens mening i denna sak går stick i stäf mot de sakkunniges, så vilja vi i detalj utreda densamma.

De sakkunnige hade föreslagit, att vid hvar och en af de af dem föreslagna navigationsskolorna utom Kalmar skulle förutom föreståndaren och den (eller de) ordinarie lärarne i styrmansklassen (styrmansklasserna) finnas anställd ytterligare en ordinarie lärare med tjänstgöringsskyldighet dels i sjökaptensklassen i matematik m. m., hufvudsakligen under höstterminen, och dels i skeppareklassen i matematik, navigation och sjömanskap endast under vårterminen. (Skeppareklassen skulle pågå endast tre månader och kursen föreslogs äga rum under vårterminen af praktiska skäl.) Detta förslag att kombinera två små befattningar och därigenom kunna göra innehafvaren ordinarie måste ur organisations- och andra synpunkter anses synnerligen lyckadt och vara en stor fördel både för tjänsten och dess innehafvare.

Ty lätt inses, att föreståndaren för en fullständig navigationsskola, där klassernas antal varierar mellan 9, i Göteborg, och 6, i Hernösand, (enligt de sakkunniges förslag) *absolut* omöjligt kan medhinna mer än 12 å 15 och allra högst 18 timmars undervisning pr vecka i sjökaptensklassen och därför måste hafva hjälp af annan person vid undervisningen i mindre betydande ämnen såsom matematik, fysik och mekanik samt eventuellt äfven sjömanskap. I annat fall blir det omöjligt för föreståndaren vid en dylik (fullständig) skola att sköta de talrika expeditionsgöromålen, samt att i sin egenskap af föreståndare svara för disciplinen, ordningen och rutinen inom skolan. Därtill kommer att vid de tre största skolorna tidssignaleringen — som enligt ett kungl. bref skall skötas af föreståndaren — ytterligare tager dennes tid i anspråk, och exemplen från våra högre allmänna läroverk och realskolor visa, att ingen rektor har större undervisningsskyldighet än cirka 15 timmar per vecka. »En effektiv navigationsskoleundervisning» — som ämbetsverken uttrycka sig — är helt enkelt omöjliggjord, om föreståndaren vid en fullständig skola skall vara tvungen att undervisa mer än cirka 15 timmar per vecka.

Om undervisningen i nyssnämnda biämnena lägges på honom, så kommer hans undervisningsskyldighet att blifva 26 timmar per vecka, hvilket måste anses för mycket för en chef med så många andra makt-påliggande göromål.

Hvad undervisningen i skeppareklassen angår, så föreslog 1905 års navigationsskolekommitté, att den skulle bestridas af en extra lärare med 36 timmars undervisningsskyldighet i veckan under tre månader, och att kursen borde förläggas till vårterminen. Dylika extra lärare föreslås äfven af ämbetsverken, och skulle deras aflöning både enligt ämbetsverkens och Kungl. Maj:ts förslag utgöra 1,200 kronor pr år.

De sakkunnige hade föreslagit, att denna befattning borde förenas med skyldigheten att undervisa i matematik, fysik och mekanik samt sjömanskap i sjökaptensklassen, hvarigenom extraläraresystemet kunde i dubbel måtto undvikas, och en ordinarie befattning i stället skapas, utan att statens utgifter därigenom nämnvärdt ökades.

Detta ginge så mycket lättare för sig som skepparekursen äger rum på vårterminen, emedan matematiken i sjökaptensklassen måste i hufvudsak eller helt och hållet inhämtas under höstterminen, innan undervisningen i hufvudämnena kan taga sin början.

Därtill kommer att 1905 års navigationsskolekommitté beräknat alldeles för lång tid åt undervisningen i skeppareklassen. Kommittén hade föreslagit 9 timmar i matematik och 21 timmar i navigation, som af de sakkunnige reducerats till resp. 8 och 16 timmar.

Denna reduktion, som i ännu högre grad möjliggör den praktiska kombinationen af två tjänster till en enda på ordinarie stat, fördömes af ämbetsverken såsom oriktig och obefogad. Undertecknade hafva en helt annan åsikt, ty en navigationslärare har efter noggrant öfvervägande funnit, att de af de sakkunnige föreslagna 8 och 16 timmarne äro att anse som maxima och att 6 timmar i matematik och 12 timmar i navigation pr vecka äro fullt tillräckliga. I alla händelser äro de af kommittén föreslagna siffrorna alldeles för höga.

Intet hinder föreligger således af denna orsak att kombinera de bägge nämnda befattningarna.

Om nu, såsom ämbetsverken vilja hafva det och äfven Kungl. Maj:t föreslagit, föreståndaren skall undervisa ensam i sjökaptensklassen och en särskild extra lärare finnes anställd i skeppareklassen med 1,200 kronor arfvode och endast tre månaders tjänstgöring pr år, så blir följden däraf för föreståndaren och skolan i dess helhet hvad vi redan påpekat, men därjämte komma andra väsentliga olägenheter att uppstå, hvilka vi, på grund af sakens vikt ej mindre för navigationsskolorna än för dessa skolors lärarekår, nu vilja i detalj relatera.

Dessa extralärarejänster skulle tydligen komma att sökas af aspiranter till ordinarie lärarebefattningar vid navigationsskolorna, och som de ordinarie navigationslärares antal enligt den kungl. propositionen utgör endast 7, skulle de komma att besättas med fullt utbildade navigationslärareaspiranter. Härigenom skulle skapas ett proletariat af extra lärare vid sidan af de ordinarie lärarne och med samma kompetens som dessa, och dessa »proletärer» skulle hafva utsikt att erhålla ordinarie befattning vid 40 års ålder. Kan det vara till fördel att ett sådant extralärareproletariat skapas? Nej alldeles tvärtom.

Vid alla andra verk och inrättningar inom vårt land har man på sista tiden ansträngt sig att afskaffa där befintliga, dylika proletariat. Ämbetsverken vilja egendomligt nog gå en motsatt väg.

Om extra lärarne i skeppareklasserna under de 9 månader af året, de äro lediga från skolan, kunde komplettera sin sjötjänst, så vore något vunnet med ett dylikt arrangement, men så kan endast undantagsvis blifva fallet, ty det är omöjligt att företaga en långresa till sjöss, om man vill vara säker på att vara tillbaka på bestämd tid, som understiger 1 à 1,5 år; och på fartyg i bestämd trade på hemfarvatten kan plats endast ytterst undantagsvis — genom goda relationer — påräknas, ty redarne såväl som befälhafvarne vilja hafva folk för en längre tid ombord på sina fartyg och icke folk — i synnerhet befäl — som komma och gå, beroende på anställning i land.

Hvad skola alltså dessa skepparelärare taga sig till under $\frac{3}{4}$ af året. Det är kanske ämbetsverkens mening, att de skola lefva af privatlektioner.

För närvarande bestridas 4 (formellt taget 2) lärarebefattningar vid navigationsskolorna på förordnande af personer, som nästa år, då den nya organisationen föreslås att träda i kraft, äro tvenne 40 år gamla och de öfriga 35 år. Samtliga dessa hafva vid samma tid — således nästa år — minst 8 högst 10 tjänsteår vid navigationsskola.

Om nu såsom i den kungl. propositionen föreslås endast 7 ordinarie lärarebefattningar skola finnas, så kan knappast någon af dessa 4 personer in komma på ordinarie stat, oaktadt den yngste under årets lopp fyller 35 och den äldste 40 år. Dessa lärare måste då för att kunna existera — att byta bana är för sent — söka nämnda extraläraretjänster, och endast en af dem kan påräkna att inom ett par år blifva ordinarie lärare. De öfriga måste vänta i 8 à 10 år. Kan det vara med statens fördel och värdighet förenligt att bidraga till ett sådant system. Är det till tjänstens nytta, att ordinarie anställning vinnes först sedan medelåldern redan passerats. För att nu icke tala om de stora ekonomiska uppoffringar, som dessa extra lärare måste underkasta sig, om de verkligen lyckas någonsin att blifva ordinarie. Endast afgiften till änke- och pupillkassan kommer att gå till tusentals kronor, hvilket är mycket för en fattig extra ordinarie tjänsteman.

Härtill kommer en annan mycket stor olägenhet. Om såsom i kungl. propositionen föreslås de ordinarie lärarnes antal vid de fullständiga skolornas i Stockholm, Malmö och Härnösand navigationsafdelningar skall utgöra endast en, så kommer vid sjukdomsfall eller annat förfall för föreståndaren eller ordinarie läraren vid navigationsafdelningen vid nämnda skolor tjänsten vid skolan *icke* att kunna nöjaktigt uppehållas, förrän öfverstyrelsen utfärdat förordnande för annan person, en olägenhet, som kan vålla mycken skada just vid praktiska yrkesskolor, där undervisningen alltid forceras mera än vid allmänna läroverk och realskolor.

Angående ämbetsverkens citerade yttrande på sid. 35 vilja vi tillägga, att dessa anse, att den befattning, som skulle skapas genom nu nämnda 2 tjänsters förening, skulle blifva betungande för innehafvaren, och att undervisningens fördelning i sjökaptensklassen under de olika terminerna ej blefve nöjaktig. I själfva verket förhåller det sig — enligt de sakkunniges och åtskilliga navigationslärares mening — alldeles tvärt om. Innehafvaren af den föreslagna ordinarie befattningen blir ledig en hel månad längre af året än klassföreståndaren i styrmans-

klassen, och den praktiska fördelningen af hans tjänstgöring med afseende fäst på matematiken m. fl. biämnena i sjökaptensklassen under höstterminen utgör ett plus och icke ett minus.

Ämbetsverken ingå därefter på frågan angående kompetensvillkoren för föreståndare och lärare och afstyrka i denna punkt de sakkunniges förslag om fordran på viss allmän bildning — realskoleexamen — för dessa, men lyckligtvis har Kungl. Maj:t i denna fråga följt de sakkunniges förslag.

Hvad s. k. navigationsskolemötena angår, så har ämbetsverken enligt vår åsikt gjort rätt i att förorda dem i olikhet mot de sakkunnige, som motsätta sig dem.

Vi gå nu in på ämbetsverkens yttrande i den andra, ofvan nämnda viktiga hufvudpunkten, den om föreståndarnes och lärarnes löner.

De sakkunnige hade föreslagit icke blott rimliga utan goda begynnelselöner, ämbetsverken vilja pruta af 1,000 kronor efter hela linjen.

Ämbetsverken jämföra navigationsskolornas personal med realskolornas och betona, att förstnämnda personal i motsats till de senares har en billigare och kortare utbildning.

Detta är sant, isynnerhet hvad billigheten angår, men ämbetsverken synas alldeles bortse från en sak, den viktigaste i denna fråga, nämligen att det här gäller att draga *praktiskt och dugligt folk* med undervisningsförmåga och goda kunskaper från det praktiska sjömansyrket in på lärarebanan, hvaraf följer som en själfklar sak, att staten — om den vill hafva goda lärarekrafter — icke får bjuda dessa sämre villkor, än de som bjudas det praktiska sjömansyrkets män. Nu vet snart sagdt hvarje med sjöfartsförhållanden förtrogen person, att en befälhafvare på en medelstor ångare i genomsnitt förtjänar minst 4,000 kronor, och då äro icke fördelarna af fri kost och fri bostad ombord medräknade. Det är sålunda helt enkelt omöjligt att i allmänhet förmå en för lärarekallet lämplig person med praktisk läggning — som är en nödvändig sak för en lärare vid yrkesskola — att locka honom att söka en statstjänst, som är betydligt lägre aflönad än en sådan i det praktiska lifvet, som han inom kort har utsikt att få eller kanske redan innehar. I Tyskland, där ämbets- och tjänstemännens löner äro betydligt lägre än hos oss — i synnerhet när det gäller sådana af underordnade grader — aflönas män, som tagas ur det praktiska lifvet, högre än män med akademisk bildning just för att nå det ändamål, hvarom vi nyss talat.

Som ett exempel vilja vi nämna tjänstemännen vid »Die Deutsche Seewarte» i Hamburg med nautisk utbildning, hvaraf den teoretiska grenen endast utgöres af sjökaptensexamen, men den praktiska af mång-

årig tjänstgöring till sjöss. Ingen af dessa tjänstemän hafva lägre begynnelselönen än 4,000 mark. Det samma gäller samtliga så kallade underlärare vid navigationsskola.

I en så liten stat som våra navigationsskolors inverkar ju för öfrigt en förhöjning från af ämbetsverken föreslagna 3,000 kronor i begynnelselönen för lärare så obetydligt på budgeten, att man bör låta stora synpunkter och icke små blifva bestämmande härvidlag.

På sidan 38 i den kungl. propositionen citeras ämbetsverkens förslag om tillsättandet af föreståndare på förordnande för högst fem år i sänder.

Detta förslag kan icke nog varmt förordas.

Hvad den utomordentligt viktiga inspektörsbefattningen angår, så hafva ämbetsverken föreslagit för lågt arvode eller 7,200 kronor.

Ingen föreståndare vid större skola skulle då kunna påräknas såsom villig att öfvertaga befattningen.

Niotusen eller allra minst 8,000 kronor bör utgå för denna viktiga post, och det bör stadgas i det blifvande reglementet för navigations-skolorna, att inspektören *skall* tagas ur navigationslärarekåren — att härvidlag göra en skillnad mellan föreståndare och lärare är principvidrigt, i synnerhet då föreståndarne sitta på förordnande, och det *kan* för öfrigt inträffa, att en eller flera lärare äro lämpligare för befattningen än samtliga för tillfället befintliga föreståndare.

En sjöofficer passar knappast i vår tid för befattningen, äfven om han är aldrig så hemmastadd i navigation. Han kan nämligen icke annat än i ytterst sällsynta undantagsfall förutsättas behärska hela det vidsträckta merkantil-nautiska området.

Hvad departementschefens yttrande å sidan 42 och framåt angår, så hafva vi redan i det föregående i sammanhang med ämbetsverkens yttrande relaterat detta och vilja endast tillägga rörande denna sak, att sjöministern i de af oss i detalj framlagda tre stora hufvudpunkter angående:

- 1) antalet skolor och platser där de böra finnas,
- 2) vissa lärares tjänstgöring i sjökaptens- och skeppareklasserna samt

3) lönerna för föreståndare och lärare

i punkt n:o 2) till alla delar följt ämbetsverkens för skolorna och lärarekåren skadliga förslag, i punkt n:o 3) något — men icke tillräckligt — förbättrat dessas förslag och i punkt n:o 1) följt de anvisningar i ämbetsverkens förslag, som utgöra hinder för en praktisk navigations-skolereform och därtill på bekostnad af vissa goda och praktiska anordningar, som ingå i både de sakkunniges och ämbetsverkens förslag.

Vid denna sista punkt vilja vi uppehålla oss.

Som vi i början af denna motion nämnde, ansågo ämbetsverken att högst 24 elever borde få finnas i hvarje klass och att för den skull de af de sakkunnige föreslagna klasserna borde ökas med en sjökaptensklass, 2 styrmansklasser, en 1:a och en 2:a maskinistklass, och att för detta ändamål skolorna i Gäfle och Västervik borde bibehållas. Sjöministern accepterar *icke* ämbetsverkens förslag att klassernas antal bör ökas (med ett enda undantag). Här af borde — tycker man — följa, att sjöministern ej heller accepterar ämbetsverkens förslag om de nämnda »småskolornas» bibehållande, men så sker icke, utan tvärt om finner sjöministern (sidan 43, 6:e raden uppifrån) »förtänksamheten bjuda att biträda ämbetsverkens förslag om bibehållande, åtminstone tills vidare, af sistnämnda tvenne skolor» (i Gäfle och Västervik).

Men icke nog härmed. Sedan sjöministern funnit sig böra föreslå en ökning af skolornas antal från 5 (de sakkunniges förslag) till 7 (ämbetsverkens förslag), men icke kunnat acceptera den orsak — ett ökadt antal klasser — till nyss nämnda verkan, som ämbetsverken uppställt, så föreslår han en indragning af en sjökaptensklass i Göteborg och två styrmansklasser, en i Stockholm och en i Malmö, hvarigenom antalet ordinarie lärare vid navigationsafdelningen vid de bägge senare skolorna kommer att nedgå till en enda, en åtgärd, som icke inverkar fördelaktigt på tjänsten vid dessa skolor, utan snarare tvärtom.

Hvad Malmö angår så är denna strykning af en af styrmansklasserna därstädes i dubbel måtto obefogad, ty en statistisk utredning öfver elevernas mantalsskrifningsorter — utförd af de sakkunnige — visar, att antalet styrmanselever, som äro bosatta i Malmöhus län, är större än i något annat län i riket. Om någon skola, framför andra, är i behof af två styrmansklasser, så är det därför Malmö navigationsskola och icke blott af nämnda orsak, utan framför allt därför, att minst två ordinarie lärare erfordras vid hvarje fullständig navigationsskola för tjänstens behöriga skötande.

Af hvad vi ofvan nämnt framgår, att det kungl. förslaget äfven vid denna riksdag lider af några väsentliga brister, af hvilka vi framställt de viktigaste; samt att de sakkunniges förslag i stort sedt och med några smärre förändringar i en del mindre väsentliga punkter är just den reform, hvaraf navigationsskolorna så väl äro i behof.

Med hänvisning till våra här framförda motiv hemställa vi

att Riksdagen ville godkänna Kungl. Maj:ts proposition nr 167 med följande ändringar:

att navigationsskolornas omorganisation verkställas i öfverensstämmelse med de af chefen för sjöförvarsdepartementet förra året tillkallade sakkunnigas förslag i ärendet;

att staten för dessa skolor regleras efter samma sakkunnigas förslag;

att föreståndarna för navigationsskolorna tillsättas på förordnande;

att inspektören för dessa skolor utses inom navigationslärarekåren;

att inspektörens och föreståndarnas ordinare lärarebefattningar upprätthållas på sätt som fallet är med rektorernas vid allmänna läroverken ordinarie tjänster; samt

att sjöofficer icke må anses kompetent att söka föreståndarebefattning på grund af tjänstgöring som informationsofficer vid någon af flottans underbefäls-skolor.

Stockholm den 20 april 1911.

Värner Rydén.

A. J. Christiernson.

Nr 354.

Af herr **Broström** m. fl., *i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation af navigationsskolorna.*

Med anledning af Kungl. Maj:ts proposition nr 167, angående omorganisation af navigationsskolorna, få undertecknade under hänvisning till motiveringen uti vår till sistlidne års riksdag i ärendet afgifna motion äfvensom det utlåtande, som den 19 november 1910 afgifvits utaf de af statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet tillkallade sakkunnige rörande navigationsskolornas omorganisation hemställa,